Aineistojen ja datojen hallinta on merkittävä tulevaisuuden tekijä

27.11.2019

Aineistojen ja datojen hallinta on noussut merkittäväksi puheenaiheeksi ja valtakunnallisen keskustelun teemaksi. Erityisesti ns. ”Avoin data”, eli datan jakaminen ja sen uudelleenkäytettävyys ovat olleet viime vuosien tärkeä teema.

Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeissa (TKI) syntyy suuria määriä erilaisia aineistoja. Aineistojen jatkokäyttöön on alettu mm. rahoittajien puolelta kiinnittää huomiota. Jatkokäytön edistäminen vaatii kuitenkin uudenlaista osaamista koko tutkimusaineiston elinkaaren aikana aina aineiston keruuvaiheesta lähtien. Tyypillisimpiä aineistotyyppejä ovat haastattelu- ja kyselyaineistot sekä mittaus- ja mallinnusaineistot.

Tilanne Seinäjoen ammattikorkeakoulussa

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on jo muutaman vuoden ajan kiinnitetty huomiota siihen, miten varmistetaan hankkeissa syntyneiden tutkimusaineistojen säilyminen myös mahdollista myöhempää käyttöä varten. Tämä on edellyttänyt yksityiskohtaisten ohjeistusten ja omien infrastruktuurien kehittämisen ohella myös ulkoisten palvelujen käytön opettelua.

SeAMKin TKI-toimintaohjeiden mukaisesti TKI-hankkeen aikana tapahtuvassa aineistojen tallentamisessa ja organisoinnissa voidaan käyttää SeAMKin omia tallennuspaikkoja tai kansallisia palveluja. SeAMK tarjoaa työskentelyä varten verkkolevy-ympäristön sekä pilvipalvelut. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole tarjolla soveltuvaa ympäristöä arkaluonteisten tietojen käsittelyä varten.

CSC tuottaa yhteentoimivia datapalveluja

CSC tuottaa erilaisia yhteentoimivia datapalveluja koulutusorganisaatioiden johtamisen sekä koulutuksen järjestämisen tueksi mutta myös tutkimusaineistojen hallintaa varten. Nämä palvelut kohdentuvat etenkin tieteellisen laskennan tarpeisiin sekä datan hallintaan ja analysointiin. Erityisiä palveluja on tarjolla myös arkaluonteisten aineistojen turvalliseen käsittelyyn. Pisimmälle viety kokonaisuus on niin sanotut Fairdata-periaatteita toteuttavat palvelut.

FAIR-periaatteiden avulla varmistetaan tutkimusaineistojen löydettävyys (Findable), saavutettavuus (Accessible), yhteentoimivuus (Interoperable) ja uudelleenkäytettävyys (Reusable). Fairdata-palvelukokonaisuuden avulla on mahdollista huolehtia hankkeissa syntyneistä aineistoista FAIR-periaatteiden mukaisesti hankkeen koko elinkaaren ajan.

Tällä hetkellä Fairdata-kokonaisuus pitää sisällään neljä eri palvelua tai työkalua, joita ovat IDA, Qvain, Etsin

ja Fairdata PAS. Kaikki palvelut ovat helppokäyttöisiä ja niitä pääsee hyödyntämään Haka-kirjautumisen avulla.

Myös muu data nousee merkittäväksi

Tutkimusaineistojen ja -datan lisäksi myös muuhun dataan kohdistuu entistä enemmän mielenkiintoa. Nykyisin ammattikorkeakouluissa on reaaliaikaista dataa saatavissa paljon eri järjestelmistä ja digitalisaation edistämiseen kohdistuvat uudet suunnitelmat korostavat data-aineistojen merkitystä entisestään. Esimerkiksi kansallisessa Korkeakoulujen digivisio 2030 -suunnittelutyössä oppimiseen liittyvä jaettu data on todettu merkittävimmäksi tekijäksi tulevaisuuden kehittämistyössä. Keskeiseksi on siis ammattikorkeakouluissakin tulossa isojen datamassojen jalostaminen tiedolla johtamisen tarpeisiin, tukemaan korkeakoulujen johtoa päätöksenteossa.

Olisi hyödyllistä, että ammattikorkeakouluissa laadittaisiin periaatetasoa tarkempia ohjeistuksia esim. datapoliikkojen muodossa. Esimerkiksi SeAMKin osalta politiikka on olemassa, mutta nykyisellään se on melko korkealla abstraktiotasolla. Myös CSC:n roolia valtakunnallisten palveluiden tuottajana on hyvä tukea, mutta samanaikaisesti jatkuvasti kriittisesti arvioida.

On hyvä huomata, että useimmat kriteerit, jotka koskevat avointa tutkimusdataa, koskevat myös suljettuja ja organisaatioiden sisäisiä data-aineistoja. Omat reunaehtonsa korkeakouluissa kerättäville datoille tulevat asettamaan uudet lainsäätäjän normit. Keskeisimmät näistä ovat Tietosuoja-asetus (GDPR), Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä Tiedonhallintalaki.

Jaakko Riihimaa, AAPA-verkoston IT-pääsihteeri, Haaga-Helia
Seliina Päällysaho, tutkimuspäällikkö, SeAMK
Jaana Latvanen, informaatikko, SeAMK